Cyfnod Sylfaen

chwarae • dysgu • tyfu
play • learn • grow
cyfnod sylfaen 3–7 foundation phase

Fframwaith ar gyfer Dysgu Plant 3 i 7 oed yng Nghymru

Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Fframwaith Cyfnod Sylfaen ar gyfer Dysgu Plant 3 i 7 oed yng Nghymru

Cynulleidfa

Penaethiaid, athrawon, ymarferwyr, cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir a phwyllgorau rheoli yn y sector nas cynhelir yng Nghymru; awdurdodau addysg lleol; undebau athrawon a chyrff cynrychioli ysgolion; awdurdodau esgobaethol eglwysi, cyrff cenedlaethol yng Nghymru sydd â diddordeb mewn addysg.

Trosolwg

Mae'r ddogfen hon yn egluro gofynion Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer y Cyfnod Sylfaen am blant 3 i 7 oed yng Nghymru. Fe'i cyhoeddir yn unol a'r pwerau yn Adrannau 102, 105 a 108 o Ddeddf Addysg 2002 ac a freiniwyd yng Ngweinidogion Cymru. Mae Gweinidogion Cymru yn rhan o Lywodraeth Cynulliad Cymru.

Camau i'w cymryd

Rhaid i benaethiaid, athrawon, ymarferwyr, cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir a phwyllgorau ymarferwyr a phwyllgorau rheoli yn y sector nas cynhelir yng Nghymru sicrhau bod y gofynion cyfreithiol yn y ddogfen hon yn cael eu gweithredu yn ôl y dyddiad a nodir yn y Rhagair.

Gwybodaeth bellach

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:
Yr Is-adran Cwricwlwm ac Asesu 3–14
Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
Llywodraeth Cynulliad Cymru
Llawr 10, Tŷ Southgate
Wood Street
Caerdydd
CF10 1EW
Ffôn: 0800 083 6003
Ffacs: 029 2037 5496
e-bost: C&A3-14.C&A3-14@cymru.gsi.gov.uk

Copïau ychwanegol

Ar gael drwy gysylltu:
Ffôn: 029 2037 5427
Ffacs: 029 2037 5494

Neu drwy ymweld â gwefan Llywodraeth Cynulliad Cymru
www.cymru.gov.uk

Cyf: AC/GM/0825
ISBN: 978 0 7504 4429 3
Ionawr
A-EAC-02-01-033/AB
© Hawlfraint y Goron 2008

Cynnwys

Rhagair	2
Cefndir	3
Fframwaith y cwricwlwm	4
Y plentyn sy'n datblygu	5
Ymagweddau dysgu ac addysgu	6
Cynnwys pob plentyn	7
Sgiliau ar draws y cwricwlwm	10
Y Cwricwlwm Cymreig	12
Addysg grefyddol	13
Rhaglen Addysg Statudol:	
Meysydd Dysgu	14
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol	15
Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu	19
Datblygiad Mathemategol	23
Datblygu'r Gymraeg	27
Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd	31
Datblygiad Corfforol	35
Datblygiad Creadigol	39
Deilliannau'r Cyfnod Sylfaen	43
Deilliannau ar gyfer Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol	44
Deilliannau ar gyfer Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu	46
Deilliannau ar gyfer Datblygiad Mathemategol	48
Deilliannau ar gyfer Datblygu'r Gymraeg	50
Deilliannau ar gyfer Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd	52
Deilliannau ar gyfer Datblygiad Corfforol	54
Deilliannau ar gyfer Datblygiad Creadigol	56

Rhagair

Mae'r ddogfen hon yn cyflwyno'r cwricwlwm a'r deilliannau ar gyfer plant 3 i 7 oed yng Nghymru yn ystod y Cyfnod Sylfaen.

Dyma Feysydd Dysgu statudol y Cyfnod Sylfaen:

- Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol
- Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Datblygiad Mathemategol
- Datblygu'r Gymraeg
- Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd
- Datblygiad Corfforol
- Datblygiad Creadigol.

Ar gyfer pob Maes Dysgu mae'r rhaglen addysgol yn cyflwyno'r hyn y dylid ei ddysgu i blant ac mae'r deilliannau yn pennu safonau perfformio disgwyliedig y plant.

Cynnwys pob plentyn

Yn ôl gofynion deddfwriaeth cyfle cyfartal sy'n cwmpasu hil, rhyw ac anabledd, mae'n ddyletswydd ar leoliadau/ysgolion yng Nghymru i gyflwyno i blant heddiw a phlant y dyfodol gwricwlwm cynhwysol a fydd yn cynnig cyfleoedd i bob plentyn fel eu bod yn cyflawni eu potensial yn llawn wrth baratoi ar gyfer addysg bellach a bywyd. Ar gyfer plant ag anableddau yn arbennig, dylent wneud addasiadau rhesymol.

Dyddiadau gweithredu

Mae'r *Fframwaith Cyfnod Sylfaen ar gyfer Dysgu Plant 3 i 7 oed yng Nghymru* yn dod yn ofyniad cyfreithiol trwy gyfrwng Gorchymyn a wneir gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Fe ddônt i rym ar:

- 1 Awst 2008 ar gyfer pob plentyn 3 i 5 oed yn y Cyfnod Sylfaen
- 1 Awst 2009 ar gyfer pob plentyn 5 i 6 oed yn y Cyfnod Sylfaen
- 1 Awst 2010 ar gyfer pob plentyn 6 i 7 oed yn y Cyfnod Sylfaen.

O'r dyddiadau hyn bydd y cwricwlwm cenedlaethol presennol ar gyfer Cyfnod Allweddol 1 yn cael ei ddisodli.

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Ionawr 2008

Cefndir

Roedd y cynigion yn nogfen Llywodraeth Cynulliad Cymru *Y Wlad sy'n Dysgu: Cyfnod Sylfaen 3–7 oed* yn cynnwys datblygu cwricwlwm a oedd yn cryfhau ac yn cysylltu'r egwyddorion a'r arfer yn nogfen ACCAC *Canlyniadau Dymunol i Ddysgu Plant Cyn Oedran Addysg Orfodol* (2000) â'r rhaglenni astudio a'r datganiadau ffocws yng Nghyfnod Allweddol 1 y cwricwlwm cenedlaethol, a hynny er mwyn creu cwricwlwm cyfoethog dan saith Maes Dysgu i blant yn y Cyfnod Sylfaen. Mae cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yn dadlau o blaid meithrin a hybu cysylltiadau cadarnhaol rhwng y cartref a darparwyr gofal ac addysg.

Mae ymagwedd Llywodraeth Cynulliad Cymru at addysg a dysgu gydol oes wedi'i nodi yng nghyd-destun ehangach ein gweledigaeth ar gyfer plant a phobl ifanc yn gyffredinol.

Mae gennym saith nod craidd ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n seiliedig ar Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Y nodau hyn fydd yn sail i holl weithgareddau APADGOS.

> Rydym yn anelu at sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc:
>
> - yn cael dechrau da, ynghyd â'r seiliau gorau posibl ar gyfer tyfu a datblygu yn y dyfodol
> - yn cael cyfle i fanteisio ar amrywiaeth eang o gyfleoedd addysg, hyfforddiant a dysgu, gan gynnwys cyfleoedd i feithrin sgiliau personol a chymdeithasol hanfodol
> - yn cael mwynhau'r iechyd corfforol a meddyliol, cymdeithasol ac emosiynol gorau posibl, gan sicrhau hefyd nad ydynt yn cael eu cam-drin na'u herlid ac nad oes unrhyw un yn camfanteisio arnynt
> - yn cael manteisio ar amrediad o weithgareddau chwarae, gweithgareddau hamdden, chwaraeon a gweithgareddau diwylliannol
> - yn cael gwrandawiad, yn cael eu trin â pharch, a bod eu hil a'u hunaniaeth ddiwylliannol yn cael eu cydnabod
> - yn cael cartref diogel a chymuned sy'n cefnogi eu lles corfforol ac emosiynol
> - heb fod o dan anfantais o ganlyniad i unrhyw fath o dlodi.
>
> *Y Wlad sy'n Dysgu 2: Cyflawni'r Addewid*
> (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2006)

Y plentyn sy’n datblygu

Mae’n rhaid i ymarferwyr ddeall sut mae plant yn datblygu a chynllunio cwricwlwm priodol sy’n ystyried anghenion datblygiadol plant a’r sgiliau y mae eu hangen arnynt i dyfu i fod yn ddysgwyr hyderus. Hefyd, rhaid ystyried y rhwystrau i chwarae, dysgu a chyfranogi a achosir gan anawsterau corfforol, synhwyraidd, cyfathrebu neu ddysgu. Rhaid cydnabod pwysigrwydd datblygiad emosiynol a lles hefyd. Dylid cydnabod bod plant mor ifanc â 36 mis oed ar gamau cynnar eu datblygiad. Rhaid cydnabod ac ystyried y profiadau y mae plant wedi’u cael cyn dechrau yn yr ysgol/lleoliad.

Mae’n hanfodol bod plant yn cael mynediad i amrywiaeth o gyfryngau i fynegi eu hunain a digon o gyfleoedd i ddefnyddio eu dychymyg mewn ffordd bwrpasol. Bydd plant yn caffael ac yn datblygu sgiliau ar gyflymder gwahanol a rhaid rhoi cyfle iddynt ddatblygu ar eu cyflymder unigryw, unigol eu hunain. Wrth i blant ddysgu sgiliau newydd dylid rhoi cyfleoedd iddynt ymarfer y sgiliau hynny mewn gwahanol sefyllfaoedd, myfyrio a gwerthuso eu gwaith. Ym mhob agwedd ar eu datblygiad, dylid parchu, gwerthfawrogi ac annog gwaith plant am ei wreiddioldeb a’i onestrwydd.

Ymagweddau dysgu ac addysgu

Dylai'r ddarpariaeth addysgol i blant ifanc fod yn gyfannol gyda'r plentyn wrth wraidd unrhyw gwricwlwm a gynllunnir. Mae'n ymwneud ag ymarferwyr yn deall, ysbrydoli a herio potensial plant ar gyfer dysgu. Mae'n bwysig iawn cael ymarferwyr i gymryd rhan mewn chwarae plant yn enwedig pan fydd rhyngweithio yn cynnwys cwestiynu agored, meddwl cyffredin a chynaliadwy.

Rhaid cael cydbwysedd rhwng dysgu strwythuredig drwy weithgareddau a gychwynnir gan y plentyn a'r rhai dan gyfarwyddyd yr ymarferwyr. Mae cwricwlwm sydd wedi'i gynllunio'n dda yn rhoi cyfleoedd i blant ymwneud yn greadigol â'u dysgu eu hunain ac mae'n rhaid iddo adeiladu ar yr hyn y maent yn ei wybod eisoes ac yn gallu ei wneud, eu diddordebau a'r hyn y maent yn ei ddeall. Mae dysgu gweithredol yn gwella ac yn estyn datblygiad y plentyn.

I blant, gall chwarae fod yn fusnes difrifol (ac mae hynny'n wir yn aml). Mae'n gofyn am sylw dwys. Mae'n ymwneud â'r plentyn yn dysgu drwy ddyfalbarhau, rhoi sylw i fanylion, a chanolbwyntio – nodweddion sydd wedi'u cysylltu fel arfer â gwaith. Mae chwarae yn hanfodol i'r ffordd y bydd plant yn dod yn ymwybodol o'u hunain a hefyd y ffordd y byddant yn dysgu rheolau ymddygiad cymdeithasol; mae hefyd yn hanfodol i ddatblygiad deallusol.

Dylai ymarferwyr y Cyfnod Sylfaen gydnabod dysgu a chyrhaeddiad blaenorol, cynnig dewisiadau, herio plant mewn modd gofalus a sensitif, eu hannog a symud eu dysgu yn ei flaen. Dylai cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen fod yn hyblyg er mwyn galluogi ymarferwyr sy'n gweithio gyda phlant i gael cyfleoedd i gynllunio a darparu cwricwlwm priodol ar gyfer plant sydd ar gam cynnar eu datblygiad ac i'r rhai sy'n fwy galluog. Mae plant angen cwricwlwm eang, cytbwys sydd wedi'i wahaniaethu. Drwy gynllunio priodol a phrofiadau strwythuredig yn y Meysydd Dysgu, dylai plant dyfu a datblygu, a dylid gweld cynnydd yn eu datblygiad.

Cynnwys pob plentyn

Cyfrifoldebau lleoliadau/ysgolion

Yn ôl Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a dogfen strategaeth drosfwaol Llywodraeth Cynulliad Cymru, *Gweithredu'r Hawliau*, rhaid sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn derbyn addysg sy'n datblygu eu personoliaeth a'u talentau yn llawn. Mae Deddf Addysg 2002 yn cryfhau ymhellach ddyletswydd ysgolion i ddiogelu a hyrwyddo lles pob plentyn a pherson ifanc.

Mae'r ddeddfwriaeth cyfle cyfartal sy'n cwmpasu oedran, anabledd, rhyw, hil, crefydd a chred, a chyfeiriadaeth rhywiol yn gosod dyletswydd bellach ar leoliadau/ysgolion yng Nghymru tuag at blant heddiw a phlant y dyfodol, sef cael gwared ar wahaniaethau ac aflonyddwch, hyrwyddo agweddau cadarnhaol a chyfle cyfartal, ac annog cyfranogiad ym mhob agwedd ar fywyd y lleoliad/ysgol.

Dylai lleoliadau/ysgolion feithrin ym mhob plentyn ymdeimlad o hunaniaeth bersonol a diwylliannol sy'n derbyngar ac yn parchu eraill. Dylai lleoliadau/ysgolion gynllunio ar draws y cwricwlwm i ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth, sgiliau, gwerthoedd ac agweddau a fydd yn galluogi plant i gymryd rhan yn ein cymdeithas amlethnig yng Nghymru. Dylai lleoliadau/ysgolion ddatblygu ymagweddau sy'n cefnogi hunaniaeth ethnig a diwylliannol pob plentyn ac sy'n adlewyrchu ystod o safbwyntiau, er mwyn cael ymrwymiad y plant a'u paratoi ar gyfer bywyd fel dinasyddion byd-eang.

Rhaid i leoliadau/ysgolion weithio i leihau rhwystrau amgylcheddol a chymdeithasol i gynhwysiant a darparu cyfleoedd i bob plentyn fel eu bod yn cyflawni eu potensial yn llawn wrth baratoi ar gyfer addysg bellach a bywyd. Lle bo'n briodol, bydd angen i leoliadau/ysgolion gynllunio a gweithio gyda gwasanaethau arbenigol i sicrhau y caiff plant brofiadau perthnasol a hygyrch.

Ar gyfer plant ag anableddau yn arbennig, dylent:

- wella mynediad i'r cwricwlwm
- gwneud gwelliannau ffisegol i gynyddu cyfranogiad mewn addysg
- darparu gwybodaeth mewn fformatau priodol.

Dylai lleoliadau/ysgolion geisio cyngor ynglŷn ag addasiadau rhesymol, gweithgareddau amgen/addasedig ac offer ac adnoddau priodol y gellir eu defnyddio i gefnogi cyfranogiad llawn pob plentyn, gan gynnwys rhai sy'n defnyddio dull arall o gyfathrebu heblaw am iaith lafar.

Sgiliau ar draws y cwricwlwm

Mae *Fframwaith sgiliau ar gyfer dysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru* anstatudol wedi cael ei ddatblygu er mwyn cynnig arweiniad ynghylch parhad a dilyniant mewn datblygu meddwl, cyfathrebu, TGCh a rhif i ddysgwyr 3 i 19 oed.

Dylai plant gaffael, datblygu, ymarfer, cymhwyso a mireinio eu sgiliau trwy dasgau grŵp a thasgau unigol mewn amrywiaeth o gyd-destunau ar draws y cwricwlwm. Bydd dilyniant mewn tasgau yn symud o'r diriaethol i'r haniaethol; syml i'r cymhleth; personol i'r 'darlun mawr'; a'r cyfarwydd i'r anghyfarwydd. Bydd y plant yn symud ymlaen o angen cymorth i weithio'n fwy annibynnol. Byddant yn symud o wrando a rhyngweithio ag eraill fel strategaeth fwriadol ar gyfer dod i ddeall. Byddant yn symud o wrando a rhyngweithio ag eraill mewn ffordd gyffredinol i sefyllfa lle byddant yn dewis gweithio ag eraill fel strategaeth fwriadol ar gyfer dod i ddeall. Drwy hyn byddant yn datblygu i fod yn ddysgwyr annibynnol a chyd-ddibynnol.

Datblygu meddwl

Bydd y plant yn datblygu eu meddwl ar draws y cwricwlwm trwy'r prosesau **cynllunio**, **datblygu** a **myfyrio**, sydd yn eu helpu cael gafael ar ddealltwriaeth well ac yn eu galluogi i archwilio a gwneud synnwyr o'u byd eu hunain.

Mae'r prosesau hyn yn galluogi plant i feddwl mewn modd creadigol a beirniadol, cynllunio eu gwaith, cyflawni tasgau, dadansoddi a gwerthuso eu casgliadau, a myfyrio ar eu dysgu gan wneud cysylltiadau o fewn a'r tu allan i'r lleoliad/ysgol. Ni ddylid ystyried y prosesau o ddatblygu meddwl, sef cynllunio, datblygu a myfyrio, fel dull penodol o ddysgu ac addysgu. Nid oes gan bob proses le penodol mewn tasg. Dylai'r tair proses fod yn gydgyfnewidiol.

Datblygu cyfathrebu

Bydd y plant yn datblygu eu sgiliau cyfathrebu ar draws y cwricwlwm trwy'r sgiliau **llafaredd**, **darllen**, **ysgrifennu** a **chyfathrebu ehangach**.

Mae cyfathrebu yn golygu pob math o gyfathrebu, nid yn unig cyfathrebu sy'n dibynnu ar leferydd a chlyw datblygedig, diamhariad. Mae sgiliau cyfathrebu ehangach yn cynnwys pob math o gyfathrebu di-eiriau – gan gynnwys ystumio, meimio, arwyddo a mynegi syniadau ac emosiynau drwy gyfryngau eraill megis cerddoriaeth a chelfyddyd.

Datblygu TGCh

Dylai TGCh fod yn gyfannol ac annatod ar draws y cwricwlwm. Dylai sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth TGCh plant gael eu datblygu drwy ystod o brofiadau sy’n cynnwys (i) **darganfod a datblygu gwybodaeth a syniadau**, (ii) **creu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau**.

Dylid arsylwi ar allu TGCh plant gyda dealltwriaeth o ddatblygiad plant a’r camau y bydd y plant yn mynd trwyddynt. Dylid rhoi cyfleoedd i blant datblygu eu sgiliau gan ddefnyddio ystod eang o offer a meddalwedd.

Datblygu rhif

Bydd y plant yn datblygu eu sgiliau rhif ar draws y cwricwlwm trwy **ddefnyddio gwybodaeth fathemategol**, **cyfrifo**, **a dehongli a chyflwyno casgliadau**.

Mae gwybodaeth fathemategol yn cynnwys defnyddio rhifau, mesur a chasglu gwybodaeth. Mae cyfrifo yn cyfeirio at ddefnyddio’r system rifau ac amrywiaeth o ddulliau. Mae dehongli a chyflwyno casgliadau yn cynnwys siarad am waith a’i esbonio, cymharu data a chofnodi a dehongli data a chyflwyno casgliadau. Dylid arsylwi ar ddilyniant plant gyda dealltwriaeth o ddatblygiad plant a’r camau y bydd y plant yn mynd trwyddynt.

Y Cwricwlwm Cymreig

Mae'r Cyfnod Sylfaen yn cyfrannu at y Cwricwlwm Cymreig trwy ddatblygu dealltwriaeth plant o hunaniaeth ddiwylliannol unigryw Cymru ar draws yr holl Feysydd Dysgu mewn modd integredig. Dylai'r plant werthfawrogi'r gwahanol ieithoedd, delweddau, gwrthrychau, seiniau a blasau sy'n rhan annatod o Gymru heddiw, a meithrin ymdeimlad o berthyn i Gymru a dylent ddeall treftadaeth, llenyddiaeth a chelfyddydau Cymru yn ogystal â'r iaith.

Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ymrwymo i ddatblygu a hybu'r iaith Gymraeg. Bydd pob lleoliad/ysgol yn gweithredu rhaglen addysg Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen i blant 3 i 7 oed.

Dylai'r lleoliadau a'r ysgolion hynny a ddiffinnir fel darparwyr cyfrwng Cymraeg ddilyn rhaglen addysg y Maes Dysgu Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu. Ni fydd angen iddynt addysgu'r Maes Dysgu Datblygu'r Gymraeg.

Mewn lleoliadau ac ysgolion lle mae'r Saesneg yn brif gyfrwng cyfathrebu, dylid datblygu sgiliau Cymraeg plant yn raddol drwy'r Cyfnod Sylfaen drwy weithredu'r Maes Dysgu Datblygu'r Gymraeg.

Addysg grefyddol

Mae'r *Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru* yn darparu gwybodaeth a chanllawiau ar weithredu addysg grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen. Mae'r fframwaith addysg grefyddol yn cadarnhau bod rhaid darparu addysg grefyddol i bob plentyn cofrestredig mewn ysgolion a gynhelir, gan gynnwys y rhai mewn dosbarthiadau derbyn ond heb gynnwys plant mewn ysgolion meithrin a dosbarthiadau meithrin fel y nodir yn y Cylchlythyr 10/94 a deddfwriaeth ddilynol. Mae'r fframwaith addysg grefyddol hefyd yn darparu canllawiau ar gyfer gweithredu hawl anstatudol i blant mewn lleoliadau meithrin a'r sail ar gyfer cynllunio addysg grefyddol statudol i blant yng ngweddill y Cyfnod Sylfaen.

Drwy addysg grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen bydd y plant yn cael cyfleoedd i archwilio eu profiadau, cwestiynau a blaenoriaethau eu hunain a rhai pobl eraill, myfyrio ar werth bywyd a chael eu hannog i weithredu'n gyfrifol tuag at bethau byw mewn ffordd agored a heriol drwy archwilio ystod o gredoau a safbwyntiau. Er bod dull agored sy'n annog dysgwyr i gymryd rhan a chwestiynu yn cael ei hybu ar gyfer addysg grefyddol, mae rhieni/gofalwyr yn parhau i gael yr hawl i dynnu plant yn ôl o addysg grefyddol.

Mae'r sgiliau a amlygir yn y fframwaith addysg grefyddol yn cyfateb i raddau helaeth i'r rhai yn y Meysydd Dysgu Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd, Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol a Datblygiad Creadigol ac yn dilyn y patrwm dysgu drwy brofiad y dylai plant gael mynediad iddo yn y Cyfnod Sylfaen.

Mae'r amrediad fel yr enghreifftir yn adran Pobl, Credoau a Chwestiynau y fframwaith addysg grefyddol yn gweddu i'r ymagwedd gyfannol tuag at ddatblygu'r cwricwlwm sydd wedi'i phlannu yn y Cyfnod Sylfaen.

Ni fydd cyflwyno'r Cyfnod Sylfaen yn effeithio ar ddyletswydd statudol ysgolion a gynhelir i ddarparu addysg grefyddol. Mae canllawiau'n ymwneud â'r gofyniad hwn i'w gweld yng Nghylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94. Mae'r cylchlythyr yn cadarnhau bod rhaid darparu addysg grefyddol ar gyfer pob plentyn cofrestredig mewn ysgolion a gynhelir, gan gynnwys y rhai mewn dosbarthiadau derbyn ond heb gynnwys plant mewn ysgolion meithrin a dosbarthiadau meithrin. Mae hwn yn amodol ar hawliau rhieni/gofalwyr i dynnu eu plentyn(plant) yn ôl o addysg grefyddol. Felly bydd cynnwys addysg grefyddol yn parhau i gael ei bennu yn y maes llafur cytûn lleol gyda chyngor wedi'i ddarparu gan y Cyngor Ymgynghorol Sefydlog lleol ar gyfer addysg grefyddol (CYSAG), neu o dan drefniadau a wnaed gan ysgol o natur grefyddol. Wrth gynllunio ar gyfer cyflwyno'r Cyfnod Sylfaen, dylai ysgolion ystyried yr angen i ddarparu'r fframwaith hwn a darpariaethau perthnasol y maes llafur cytûn lleol.

Rhaglen Addysg Statudol

Meysydd Dysgu

Mae saith Maes Dysgu wedi cael eu pennu i ddisgrifio cwricwlwm priodol ar gyfer plant 3 i 7 oed sy’n cefnogi datblygiad plant a’u sgiliau. Mae’n rhaid i’r Meysydd Dysgu hyn gyd-fynd a chydweithio â’i gilydd i ddarparu dull trawsgwricwlaidd o greu cwricwlwm perthnasol ac ymarferol. Ni ddylid eu trin ar wahân. Rhoddir pwyslais ar ddatblygu sgiliau plant ar draws y Meysydd Dysgu er mwyn sicrhau bod plant ifanc yn dysgu mewn modd addas ac integredig.

Y saith Maes Dysgu yw:

- Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol
- Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Datblygiad Mathemategol
- Datblygu’r Gymraeg
- Gwybodaeth a Dealltwriaeth o’r Byd
- Datblygiad Corfforol
- Datblygiad Creadigol.

Mae Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol wrth wraidd y Cyfnod Sylfaen, a dylid datblygu’r Maes Dysgu hwn ar draws y cwricwlwm.

Datblygiad moesol ac ysbrydol

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ymateb i syniadau a chwestiynau'n frwdfrydig, yn sensitif, yn greadigol ac yn reddfol
- siarad am yr hyn sy'n dda ac yn ddrwg, yn gywir ac yn anghywir, yn deg ac yn annheg, yn ofalgar ac yn anystyriol
- siarad am y penderfyniadau a wneir mewn storïau neu sefyllfaoedd, neu benderfyniadau personol, a myfyrio yn eu cylch gan awgrymu ymatebion eraill
- ymateb yn bersonol i sefyllfaoedd moesol dychmygol syml gan roi rhesymau dros y penderfyniadau a wneir
- defnyddio storïau neu sefyllfaoedd i godi cwestiynau ynghylch pam y mae rhai pethau'n arbennig
- mynegi syniadau a theimladau yn greadigol, gan esbonio pam eu bod yn arwyddocaol
- siarad am y dewisiadau sydd ar gael i unigolion, a thrafod p'un a yw'r dewisiadau hynny'n golygu bod gwneud penderfyniad yn haws neu'n fwy cymhleth
- gofyn cwestiynau ynghylch sut a pham y dylid trin pethau arbennig â pharch ac ymateb yn bersonol
- gofyn cwestiynau ynghylch beth sy'n bwysig mewn bywyd o safbwynt personol ac o safbwynt pobl eraill.
- gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt gyfleu eu syniadau, eu gwerthoedd a'u credoau mewn perthynas â hwy eu hunain, pobl eraill a'r byd
- gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt ddatrys problemau a thrafod canlyniadau
- gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt ddechrau deall sut y gallant warchod yr amgylchedd a bod yn garedig iddo yn eu bywyd o ddydd i ddydd
- gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt deimlo'n ddiogel a theimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi

Lles

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- werthfawrogi eu lles eu hunain a lles pobl eraill, a chyfrannu ato
- bod yn ymwybodol o'u teimladau eu hunain a datblygu'r gallu i'w mynegi mewn ffordd briodol
- deall y berthynas rhwng teimladau a gweithredoedd, a deall bod gan bobl eraill deimladau
- dangos gofal, parch a hoffter at blant eraill, oedolion a'u hamgylchedd
- datblygu diddordeb cynyddol yn y byd o'u cwmpas a deall yr hyn sydd gan eu hamgylchedd i'w gynnig iddynt pan fyddant yn chwarae ar eu pen eu hunain a gydag eraill
- deall ac adnabod y newidiadau sy'n digwydd i'w cyrff wrth iddynt wneud ymarfer corff, a disgrifio'r newidiadau sy'n digwydd i'w hanadl, cyflymder curiad eu calon, eu hymddangosiad a'u teimladau
- datblygu dealltwriaeth o'r ffaith bod ymarfer corff a hylendid a'r mathau cywir o fwyd a diod yn bwysig er mwyn cael corff iach
- gofyn am gymorth pan fo'i angen
- datblygu dealltwriaeth o'r peryglon a geir yn y cartref a'r amgylchedd sydd y tu allan iddo
- deall eu bod yn cael meddyginiaethau er mwyn teimlo'n well a deall bod rhai cyffuriau'n beryglus.
- gweithgareddau sy'n cyfrannu at eu diogelwch eu hunain
- gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt wneud dewisiadau iach, a datblygu a deall eu cyrff eu hunain a sut y gallant eu cadw'n ddiogel ac yn iach.

Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu

Bydd plant yn cael eu trochi mewn profiadau a gweithgareddau iaith. Byddant yn datblygu eu sgiliau drwy siarad, defnyddio iaith arwyddo/cyfathrebu a gwrando. Dylid eu hannog i gyfleu eu hanghenion, eu teimladau a'u meddyliau, ailadrodd profiadau, a thrafod gweithgareddau chwarae unigol a gweithgareddau chwarae mewn grŵp. Bydd rhai plant yn cyfathrebu trwy ddulliau heblaw siarad. Bydd plant yn cyfeirio at eu bwriadau trwy ofyn cwestiynau, lleisio/mynegi barn, a gwneud dewisiadau trwy amrywiaeth o gyfryngau a thrwy adeiladu ar brofiadau blaenorol. Dylid eu hannog i wrando ar eraill ac ymateb iddynt, ynghyd ag ymateb i'r amrywiaeth o brofiadau bywyd y mae eu cyfoedion yn eu cyfrannu i'r amgylchedd dysgu, ac i ystod o symbyliadau gan gynnwys deunyddiau clyweledol a meddalwedd rhyngweithiol TGCh. Dylent gael cyfleoedd i ddewis a defnyddio deunyddiau darllen yn ogystal â deall y confensiynau sy'n gysylltiedig â phrint a llyfrau, a dylent gael ystod eang o gyfleoedd i fwynhau gwneud marciau a mwynhau profiadau ysgrifennu. Dylid eu cynorthwyo i ddatblygu ymwybyddiaeth o Gymru fel gwlad sydd â dwy iaith, a dangos agweddau cadarnhaol at y sawl sy'n siarad ieithoedd eraill ar wahân i'r Gymraeg a'r Saesneg. Dylai'r sgiliau iaith a ddysgir mewn un iaith gefnogi'r gwaith o ddatblygu gwybodaeth a sgiliau mewn iaith arall.

Llafaredd

Sgiliau

Dylid meithrin a hybu sgiliau llafaredd plant trwy gyfrwng profiadau synhwyraidd uniongyrchol. Dylai'r gweithgareddau siarad, gwrando a gweld a gynigir yn y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i wneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- gyfleu'r hyn y maent yn ei feddwl
- gwrando ar gyfarwyddiadau a'u dilyn
- defnyddio iaith briodol mewn gweithgareddau chwarae digymell a strwythuredig ac wrth gyfleu ystyr
- edrych a gwrando'n ofalus ar amrywiaeth o symbyliadau gweledol a chlyweledol
- gwrando ar amrywiaeth o storïau, chwedlau gwerin traddodiadol a cherddi o Gymru a gwledydd eraill o gwmpas y byd
- gwrando ac ymateb yn briodol ac yn effeithiol, gan ganolbwyntio a thalu sylw'n gynyddol
- siarad yn hyderus, gan adeiladu ar brofiad blaenorol, a mynegi eu hunain yn glir trwy:
  – drefnu'r hyn y maent yn ei ddweud
  – dewis geiriau'n fwriadol
  – cysylltu eu cyfraniadau i drafodaethau â'r hyn sydd wedi digwydd yn flaenorol trwy ystyried safbwyntiau tebyg/gwahanol a defnyddio'r confensiynau sy'n gysylltiedig â thrafod a sgwrsio
- siarad yn glir, gan ddefnyddio goslef briodol yn eu hacen eu hunain, ac addasu eu ffordd o siarad i gyd-fynd â gofynion y gynulleidfa
- adnabod pwysigrwydd eglurder, rhuglder a diddordeb wrth gyfathrebu'n effeithiol
- cynnwys manylion perthnasol yn eu hesboniadau, eu disgrifiadau a'u naratif, a nodi'r hyn sy'n hanfodol ynddynt
- deall bod amrywiaeth yn perthyn i'r iaith a glywant o'u cwmpas
- chwarae rôl gan wneud defnydd ymwybodol o symudiadau, ystumiau a lleferydd a defnyddio iaith sy'n briodol i rôl neu sefyllfa
- ymateb i ddrama y maent wedi'i gwylio yn ogystal â drama y maent wedi cymryd rhan ynddi.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- brofi gweithgareddau mewn amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored
- profi gwahanol fathau o weithgareddau chwarae ac ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio, gan gynnwys y rheiny a gychwynnir gan y plant
- cymryd rhan fel unigolion ac mewn grwpiau o wahanol faint, gan siarad â gwahanol gynulleidfaoedd, gan gynnwys ffrindiau, y dosbarth, athrawon, ymarferwyr, ac oedolion cyfarwydd eraill ac ymwelwyr
- profi ystod o symbyliadau gan gynnwys:
  – rhigymau, hwiangerddi, caneuon, storïau a cherddi syml
  – storïau, rhai gwir a rhai dychmygol
  – testunau gwybodaeth
  – testunau'r cyfryngau a thestunau TGCh, megis rhaglenni teledu ar gyfer plant a chwedlau wedi'u hanimeiddio ar CD
- siarad/cyfathrebu, yn ddigymell a thrwy gyfrwng gweithgareddau strwythuredig, at amrywiaeth o ddibenion, gan gynnwys:
  – ailadrodd rhigymau a cherddi, a hynny weithiau oddi ar y cof
  – adrodd ac ailadrodd storïau, rhai gwir a dychmygol
  – siarad am faterion sydd o ddiddordeb uniongyrchol a phersonol iddynt
  – trafod testunau gwybodaeth
  – gofyn ac ateb cwestiynau
  – mynegi meddyliau, syniadau a theimladau, hoffterau, cas bethau, ac anghenion
  – mynegi barn
  – rhagweld canlyniadau a thrafod posibiliadau
- cymryd rhan mewn gweithgareddau chwarae rôl a drama, gweithgareddau chwarae dychmygus, gweithgareddau byrfyfyr a pherfformiadau o wahanol fathau
- ehangu eu geirfa trwy gyfrwng gweithgareddau sy'n hybu eu diddordeb mewn geiriau.

Ysgrifennu

Sgiliau

Dylai'r Cyfnod Sylfaen alluogi plant i fwynhau arbrofi â chyfathrebu ysgrifenedig a gwneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- gyfathrebu trwy:
  - arbrofi â gwneud marciau, gan ddefnyddio amrywiaeth o gyfryngau
  - cynhyrchu darnau o ysgrifennu cynnar
- deall y cysylltiadau a'r gwahaniaethau rhwng:
  - ysgrifennu a chyfathrebu
  - lleferydd ac iaith
  - print a lluniau
- sylweddoli bod gwyddor yn sail i waith ysgrifennu a gwahaniaethu rhwng llythrennau
- cyfathrebu gan ddefnyddio symbolau, lluniau a geiriau
- chwarae ag iaith fel modd i ddatblygu eu diddordeb mewn iaith
- dechrau ysgrifennu mewn modd confensiynol a chyfathrebu gan ddefnyddio geiriau, ymadroddion a brawddegau byr sydd wedi'u cysylltu â phatrymau cyfarwydd
- deall gwahanol ddibenion a swyddogaethau iaith ysgrifenedig fel modd i:
  - gofio
  - trefnu
  - datblygu syniadau a gwybodaeth

  ac fel ffynhonnell o fwynhad
- trefnu a chyflwyno gwaith ysgrifenedig dychmygus a ffeithiol mewn gwahanol ffyrdd, e.e. *patrwm cronnus mewn cerdd, rhestr o gynhwysion ar gyfer gwneud teisen,* sy'n ddefnyddiol i'r diben, y dasg a'r darllenydd, gan ddefnyddio TGCh fel y bo'n briodol, ac ymgorffori rhai o wahanol nodweddion y ffurfiau a ddefnyddir
- cynllunio ac adolygu eu gwaith ysgrifenedig, gan grynhoi a datblygu eu syniadau ar bapur, gan ddefnyddio TGCh fel y bo'n briodol, a chyflwyno eu gwaith ysgrifenedig yn glir ac yn daclus er mwyn cyfleu'r ystyr yn effeithiol
- ysgrifennu â hyder, rhuglder a chywirdeb cynyddol, gan wneud dewisiadau ynghylch geirfa
- defnyddio geiriadur
- sylweddoli bod atalnodi'n hanfodol i helpu darllenydd i ddeall yr hyn sydd wedi'i ysgrifennu
- datblygu eu gallu i sillafu geiriau cyffredin a chyfarwydd yn y fath fodd fel y gellir eu hadnabod
- datblygu llawysgrifen sy'n ddarllenadwy er mwyn dilyn y confensiynau sy'n gysylltiedig ag ysgrifennu yn Gymraeg a Saesneg.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ysgrifennu mewn amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored
- ysgrifennu trwy gyfrwng ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio a'r rheiny a gychwynnir gan y plant
- ysgrifennu'n annibynnol ac ar y cyd wrth ymateb i amrywiaeth o symbyliadau, ar bynciau sydd o ddiddordeb ac o bwys iddynt, gan gynnwys storïau, cerddi, gweithgareddau dosbarth a phrofiadau personol
- ysgrifennu mewn ystod o genres gan ymgorffori rhai o wahanol nodweddion y ffurfiau hynny, e.e. *storïau, dyddiaduron;* cerddi; nodiadau, e.e. *rhestrau, penawdau*; cofnodion, e.e. *arsylwadau;* a negeseuon, e.e. *hysbysiadau, gwahoddiadau, cyfarwyddiadau*
- ysgrifennu ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd gan gynnwys eu cyfoedion, oedolion, aelodau'r teulu, a hwy eu hunain.

Agorwch er mwyn gweld gweddill Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu.

Datblygu'r Gymraeg

Dylai ysgolion a lleoliadau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, sy'n cynorthwyo plant i fod yn ddwyieithog yn y Gymraeg a'r Saesneg, barhau i weithredu a datblygu eu polisïau iaith cyfredol. Dylent weithredu a dilyn rhaglen addysg y Maes Dysgu Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu.

Mewn ysgolion a lleoliadau lle mae'r Saesneg yn brif gyfrwng cyfathrebu, dylai sgiliau Cymraeg y plant gael eu datblygu'n raddol trwy gydol y Cyfnod Sylfaen drwy weithredu'r Maes Dysgu Datblygu'r Gymraeg.

Yn ystod y Cyfnod Sylfaen, dylai plant ddysgu defnyddio'r Gymraeg a chyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg hyd eithaf eu gallu. Dylai plant wrando ar y Gymraeg yn cael ei siarad, a dylent ymateb yn briodol mewn sefyllfaoedd cyfarwydd, gan ddefnyddio ystod o batrymau. Dylid eu hannog i gyfleu eu hanghenion trwy gyfrwng y Gymraeg a dylid eu cyflwyno'n gynyddol i'r Gymraeg. Caiff sgiliau eu datblygu trwy gyfathrebu mewn ystod o weithgareddau pleserus ac ymarferol a gaiff eu cynllunio, a thrwy ddefnyddio ystod o symbyliadau sy'n cynyddu gwybodaeth a phrofiadau blaenorol plant ac sy'n adeiladu arnynt, a hynny mewn amgylcheddau dysgu diogel ac ysgogol a geir dan do ac yn yr awyr agored. Dylid defnyddio profiadau llafar y plant i ddatblygu eu sgiliau darllen, a dylid eu hannog i ddewis a defnyddio deunyddiau darllen Cymraeg. Dylent wrando ar ystod o symbyliadau, gan gynnwys deunydd clyweledol a meddalwedd rhyngweithiol TGCh yn Gymraeg. Dylai plant gael ystod o gyfleoedd i fwynhau gwneud marciau a datblygu eu sgiliau ysgrifennu Cymraeg. Bydd sgiliau iaith a ddysgir mewn un iaith yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu gwybodaeth a sgiliau mewn iaith arall.

Llafaredd

Sgiliau

Dylid meithrin a hybu sgiliau llafaredd plant trwy gyfrwng profiadau synhwyraidd uniongyrchol. Trwy gymryd rhan mewn gweithgareddau siarad, gwrando a gweld strwythuredig a digymell, dylai'r Cyfnod Sylfaen alluogi plant i wneud cynnydd yn eu gallu i:

- gyfleu'r hyn y maent yn ei feddwl
- dangos eu bod yn deall cyfarwyddiadau syml
- gwrando ar leisiau cyfarwydd ac anghyfarwydd
- defnyddio iaith briodol mewn gweithgareddau chwarae digymell a strwythuredig ac wrth gyfleu ystyr
- edrych a gwrando'n ofalus ar amrywiaeth o symbyliadau gweledol a chlyweledol
- gwrando ar yr hyn a glywant mewn amgylchiadau cyfarwydd ac ymateb yn syml iddo, gan ganolbwyntio a thalu sylw'n gynyddol
- siarad yn glir gan ddefnyddio geiriau, cyfarchion ac ymadroddion syml
- gwrando ar ymadroddion a chyfarwyddiadau mwyfwy cymhleth ac ymateb iddynt fel y bo'n briodol
- siarad yn hyderus gan adeiladu ar brofiad blaenorol
- siarad gan ynganu'n gywir a goslefu'n briodol
- deall bod amrywiaeth yn perthyn i'r iaith a glywant o'u cwmpas
- chwarae rôl gan wneud defnydd ymwybodol o symudiadau, ystumiau a lleferydd a defnyddio iaith sy'n briodol i rôl neu sefyllfa
- ymateb i ddrama y maent wedi'i gwylio yn ogystal â drama y maent wedi cymryd rhan ynddi.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- brofi gweithgareddau mewn amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored
- profi gwahanol fathau o weithgareddau chwarae ac ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio, gan gynnwys y rheiny a gychwynnir gan y plant
- siarad/cyfathrebu at amrywiaeth o ddibenion, gan gynnwys:
  - ymuno ag eraill mewn rhigymau a storïau syml
  - siarad gan ddefnyddio geiriau eraill yn lle'r rhai a geir mewn patrymau cyfarwydd
  - adrodd neu ganu cerddi, caneuon a rapiau Cymraeg
  - cyflwyno gwybodaeth syml
  - siarad am faterion sydd o ddiddordeb uniongyrchol a phersonol iddynt
  - gofyn ac ateb cwestiynau
  - mynegi teimladau, hoffterau, cas bethau, ac anghenion
  - cyfleu profiadau personol a dychmygus gan ddefnyddio patrymau iaith cyfarwydd
- cymryd rhan fel unigolion, mewn parau ac mewn grwpiau o wahanol faint
- profi ystod o symbyliadau gan gynnwys:
  - rhigymau, hwiangerddi, caneuon, storïau a cherddi syml
  - storïau, rhai gwir a rhai dychmygol
  - testunau gwybodaeth
  - testunau o'r cyfryngau a thestunau TGCh, megis rhaglenni teledu ar gyfer plant a chwedlau wedi'u hanimeiddio ar CD
- cymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu digymell a gweithredol, gan gynnwys deialogau a gweithgareddau chwarae rôl.

Darllen

Sgiliau

Dylai'r cyfleoedd a gynigir trwy gydol y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i fwynhau darllen a gwneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- ddilyn storïau a ddarllenir iddynt, ac ymateb fel y bo'n briodol
- gwrando ar eraill yn darllen deunydd dychmygus priodol
- edrych ar lyfrau gydag oedolyn neu heb oedolyn a thrin llyfrau fel pe baent yn eu darllen
- gwrando ar stori a ddarllenir iddynt gan ddilyn y print
- deall arwyddocâd y gair printiedig a'r berthynas rhwng symbolau printiedig a phatrymau sain
- defnyddio cyd-destun i ganfod ystyr geiriau cyfarwydd a dod o hyd i ystyr geiriau newydd trwy gyfrwng cliwiau mewn lluniau, seiniau llythrennau a ffurfiau geiriau
- darllen eu gwaith eu hunain ac adnoddau printiedig eraill yn uchel
- ailddarllen darnau y maent wedi'u mwynhau a dysgu darnau ar y cof
- dechrau darllen yn annibynnol
- dangos dealltwriaeth o'r hyn y maent hwy neu y mae eraill wedi'i ddarllen trwy ymateb ar lafar neu'n ddieiriau i'r cynnwys.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- glywed darlleniadau bywiog o amrywiaeth o ffynonellau
- gwerthfawrogi'r llyfrau, y storïau a'r geiriau sydd o'u cwmpas
- darllen yn unigol ac ar y cyd
- darllen deunydd dychmygus ac ymateb iddo fel y bo'n briodol, gan gynnwys:
  - rhyddiaith a barddoniaeth ar gyfer plant ifanc
  - storïau, cerddi a siantiau sy'n cynnwys iaith sy'n dilyn patrwm ac iaith y gellir ei rhagweld
  - gwaith a ysgrifennwyd ar gyfer dysgwyr
  - adnoddau gwybodaeth
- darllen amrywiaeth o adnoddau printiedig ac adnoddau TGCh a'u defnyddio at wahanol ddibenion
- dewis o blith ystod eang o lyfrau ac ymgolli ynddynt.

Ysgrifennu

Sgiliau

Dylai'r gweithgareddau a wneir trwy gyfrwng y Gymraeg trwy gydol y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i fwynhau arbrofi â chyfathrebu ysgrifenedig a gwneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- gyfathrebu trwy:
  - arbrofi â gwneud marciau, gan ddefnyddio amrywiaeth o gyfryngau
  - cynhyrchu darnau o ysgrifennu cynnar
- deall y cysylltiadau a'r gwahaniaethau rhwng:
  - ysgrifennu a chyfathrebu
  - siarad ac iaith
  - print a lluniau
- sylweddoli bod gwyddor yn sail i waith ysgrifennu a gwahaniaethu rhwng llythrennau
- cyfathrebu gan ddefnyddio symbolau, lluniau, geiriau, ymadroddion a brawddegau byr
- chwarae ag iaith, fel modd i ddatblygu eu diddordeb yn yr iaith honno
- dechrau ysgrifennu mewn modd confensiynol, a chyfathrebu gan ddefnyddio geiriau, ymadroddion a brawddegau byr sydd wedi'u cysylltu â phatrymau cyfarwydd
- deall gwahanol ddibenion a swyddogaethau iaith ysgrifenedig fel modd i:
  - gofio
  - cyfathrebu
  - trefnu a datblygu syniadau a gwybodaeth ac fel ffynhonnell o fwynhad
- cynllunio ac adolygu eu gwaith ysgrifenedig
- trefnu a chyflwyno gwaith ysgrifenedig dychmygus a ffeithiol mewn gwahanol ffyrdd, *e.e. patrwm cronnus mewn cerdd, rhestr o gynhwysion ar gyfer teisen*, sy'n ddefnyddiol i'r diben, y dasg a'r darllenydd, gan ddefnyddio TGCh fel y bo'n briodol
- ysgrifennu â hyder, rhuglder a chywirdeb cynyddol
- sillafu geiriau syml yn gywir a gwirio eu sillafu drwy ddefnyddio geirfaoedd neu TGCh
- sylweddoli pwysigrwydd atalnodi fel modd i gyfleu ystyr
- datblygu eu gallu i sillafu geiriau cyffredin a chyfarwydd yn y fath fodd fel y gellir eu hadnabod
- datblygu llawysgrifen sy'n ddarllenadwy er mwyn dilyn y confensiynau sy'n gysylltiedig ag ysgrifennu yn y Gymraeg.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ysgrifennu mewn amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored
- ysgrifennu trwy gyfrwng ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio a'r rheiny a gychwynnir gan y plant
- ysgrifennu'n annibynnol ac ar y cyd wrth ymateb i amrywiaeth o symbyliadau, gan gynnwys:
  - darnau creadigol syml
  - gwybodaeth ffeithiol
  - darnau byr sy'n mynegi barn, *e.e.'Rwy'n hoffi …'*
- ysgrifennu ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd, gan gynnwys eu cyfoedion, oedolion, aelodau o'u teulu, a hwy eu hunain.

Agorwch er mwyn gweld gweddill Datblygu'r Gymraeg.

Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd

Dylai plant brofi'r byd cyfarwydd trwy ymholi, gan archwilio mewn modd diogel a systematig yr amgylchedd a geir dan do ac yn yr awyr agored. Dylid cynnig profiadau iddynt sy'n eu helpu i gynyddu eu chwilfrydedd ynghylch y byd sydd o'u cwmpas a'u helpu i ddechrau deall digwyddiadau'r gorffennol, pobl a lleoedd, pethau byw, a'r gwaith y mae pobl yn ei wneud. Gan ddefnyddio pob un o'u synhwyrau, dylid annog plant i fwynhau dysgu trwy archwilio, ymholi, arbrofi, gofyn cwestiynau a cheisio dod o hyd i atebion. Dylent ddysgu dangos gofal, cyfrifoldeb, consýrn a pharch at bob peth byw a'r amgylchedd. Dylent ddatblygu a defnyddio ystod gynyddol o eirfa briodol. Dylent ddysgu mynegi eu syniadau, eu safbwyntiau a'u teimladau eu hunain gan ddangos dychymyg, creadigrwydd a sensitifrwydd. Dylid datblygu sgiliau'r plant ar draws yr holl Feysydd Dysgu drwy sicrhau eu bod yn cymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu trwy brofiadau a thrwy ddefnyddio ffynonellau megis storïau, ffotograffau, mapiau, modelau a TGCh.

Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd

Sgiliau

Er mwyn profi'r byd cyfarwydd trwy archwilio'r amgylchedd a geir dan do ac yn yr awyr agored, dylid annog plant i fod yn chwilfrydig a darganfod pethau trwy:

- archwilio ac arbrofi
- meddwl am gwestiynau, gofyn y cwestiynau hynny a gwrando ar yr atebion
- gwrando ar syniadau pobl eraill
- nodi'r hyn y mae arnynt eisiau ei ddarganfod a nodi sut y mae gwneud hynny
- meddwl am beth allai ddigwydd pe bai ...
- dod yn ymwybodol o gyflawniadau pobl a'r 'syniadau mawr' sydd wedi dylanwadu ar y byd
- ymchwilio i ffynonellau a materion
- meddwl am sut y byddant yn gwybod bod rhywbeth wedi gweithio
- gwneud arsylwadau a mesuriadau a chadw cofnodion
- llunio cymariaethau ac adnabod tebygrwydd a gwahaniaethau
- didoli a grwpio gwybodaeth gan ddefnyddio TGCh ar brydiau
- gweld cysylltiadau rhwng achos ac effaith
- ffurfio cysylltiadau rhwng gwahanol elfennau sy'n ymwneud â Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd

Ystod

Trwy gydol y Cyfnod Sylfaen, dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- archwilio ystod eang o symbyliadau
- ymdrin ag adnoddau o amrywiaeth o gyd-destunau, gan gynnwys ffurfiau rhyngweithiol
- ymchwilio i amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored, yn ogystal â chynnwys amgylchiadau naturiol wrth iddynt godi
- cymryd rhan mewn gwahanol fathau o weithgareddau chwarae ac ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio, gan gynnwys y rheiny a gychwynnir gan y plant a'r rheiny sy'n adeiladu ar brofiadau blaenorol
- gweithio ar eu pen eu hunain, mewn parau ac mewn grwpiau bach.

Lleoedd a phobl

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ddysgu am leoliad eu hardal leol
- dysgu am bellter a sut i ddilyn cyfarwyddiadau a llwybrau
- defnyddio a llunio mapiau syml er mwyn darganfod ble y mae lleoedd penodol a sut y mae lleoedd yn cysylltu â lleoedd eraill
- adnabod y nodweddion naturiol, e.e. *afonydd, bryniau, traethau,* a'r nodweddion a grëwyd gan ddyn, e.e. *adeiladau, ffyrdd, pontydd,* yn eu hardal eu hunain
- dechrau sylwi ar wahaniaethau rhwng eu hardal eu hunain ac ardaloedd mewn rhannau eraill o Gymru a gwahanol rannau o'r byd
- dysgu am sut a pham y mae pobl a lleoedd yn perthyn i'w gilydd, e.e. *y lleoedd y mae pobl yn gweithio ynddynt ac yn mynd ar eu gwyliau iddynt, y lleoedd y mae teulu a ffrindiau'n byw ynddynt*
- defnyddio atlasau a globau
- ymchwilio i sut y mae lleoedd yn newid, e.e. *y tywydd, y tymhorau, adeiladau, swyddi pobl*
- adnabod sut y gall gweithredoedd pobl wella neu niweidio'r amgylchedd.

Amser a phobl

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- roi digwyddiadau, trefniadau arferol a newidiadau mewn trefn, e.e. *yn ystod taith i'r ysgol, mewn stori*
- mesur amser gan ddefnyddio dyfeisiau mesur syml, clociau, oriawr a chalendrau
- adnabod y newidiadau a gaiff eu hachosi gan dreigl amser, e.e. *y newidiadau sy'n digwydd iddynt hwy eu hunain a phobl a mannau cyfarwydd*
- sylweddoli bod rhesymau dros rai gweithredoedd a bod y gweithredoedd hynny'n gallu esgor ar ganlyniadau

Datblygiad Corfforol

Dylai datblygiad corfforol, brwdfrydedd ac egni plant i symud gael eu hannog yn barhaus drwy eu helpu i ddefnyddio eu cyrff yn effeithiol. Dylid gwneud hynny drwy hybu eu hymwybyddiaeth ofodol, eu cydbwysedd, eu rheolaeth a'u sgiliau cydsymud, a datblygu eu sgiliau echddygol a llawdriniol. Dylent ddatblygu eu sgiliau echddygol bras a manwl, rheolaeth gorfforol, symudedd ac ymwybyddiaeth o le gan ddefnyddio offer mawr a bach ar draws yr holl Feysydd Dysgu, a hynny dan do ac yn yr awyr agored. Dylid annog plant i fwynhau gweithgarwch corfforol. Dylai'r broses o ddatblygu ymdeimlad o hunaniaeth fod wedi'i chysylltu'n agos â hunanddelwedd, hunan-barch a hyder plant. Dylid eu cyflwyno i'r cysyniadau sy'n ymwneud ag iechyd, hylendid a diogelwch, a'u cyflwyno i bwysigrwydd deiet, gorffwys, cysgu ac ymarfer corff.

Datblygiad Corfforol

Sgiliau

Mae datblygiad corfforol yn canolbwyntio ar gynyddu sgìl a pherfformiad y corff yn y meysydd canlynol.

Personol

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ddatblygu sgiliau cydsymud
- datblygu sgiliau echddygol bras
- datblygu sgiliau llawdriniol manwl
- datblygu hyder
- rheoli symudiadau'r corff
- datblygu ffyrfder (tone) y cyhyrau, tyndra priodol a chydbwysedd
- datblygu ymwybyddiaeth synhwyraidd
- defnyddio ystod o symbyliadau ac offer mawr a bach
- cysylltu'r gweithredoedd syml mewn dilyniant, a gwella'n raddol eu rheolaeth ar wahanol siapiau, lefelau a chyfeiriadau teithio a'u defnydd ohonynt
- defnyddio a thrin ystod o declynnau.

Chwarae anturus a chorfforol

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- ddatblygu dealltwriaeth o'r modd y mae eu cyrff yn symud
- gallu symud yn ddiogel, gan ddangos rheolaeth a sgiliau cydsymud cynyddol
- tyfu'n hyfedr yn y gweithredoedd sylfaenol sy'n ymwneud â theithio, gan gynnwys camu, neidio a glanio, trosglwyddo pwysau o'r traed i'r dwylo, cadw cydbwysedd, rholio, troi, dringo a swingio, a hynny ar y llawr ac wrth ddefnyddio ystod o offer a chyfarpar
- cysylltu'r gweithredoedd syml mewn dilyniant, a gwella'n raddol eu rheolaeth ar wahanol siapiau, lefelau a chyfeiriadau teithio a'u defnydd ohonynt
- deall, gwerthfawrogi a mwynhau'r gwahaniaethau rhwng rhedeg, cerdded, sgipio, neidio, dringo a hercian

Ystod

Trwy gydol y Cyfnod Sylfaen, dylid rhoi cyfleoedd i blant ddatblygu eu sgiliau, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth drwy:

- archwilio eu hamgylcheddau dysgu dan do ac yn yr awyr agored, ac ymchwilio iddynt
- archwilio ystod eang o symbyliadau ac adnoddau, ymchwilio iddynt a'u defnyddio
- cymryd rhan mewn gwahanol fathau o weithgareddau chwarae ac ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio, gan gynnwys y rheiny a gychwynnir gan y plant
- ymarfer chwarae gemau o wahanol fathau
- datblygu eu sgiliau echddygol bras a manwl trwy eu gweithgareddau ymarferol a defnyddio offer a chyfarpar amrywiol, gan gynnwys TGCh
- cymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol sy'n cynnig modd iddynt weithio fel unigolion, gyda phartner ac mewn grwpiau bach, rhannu syniadau a helpu ei gilydd i wella eu gwaith.

- gwella eu gwybodaeth am ymwybyddiaeth ofodol a pherthnasoedd megis y tu ôl, o dan, islaw, dros, dan ac ar ben
- deall rheolau ac elfennau gemau, a gallu chwarae gemau cydweithredol a chystadleuol syml
- gallu cymhwyso gwybodaeth, *e.e. symud i osgoi eraill a gwybod sut i ymosod ar darged a'i amddiffyn*
- darganfod ac ymarfer amrywiaeth o wahanol ffyrdd o anfon, derbyn a theithio gan ddefnyddio offer bach
- datrys problemau syml gyda phartner, megis sut i ddefnyddio, dod o hyd, cael yn ôl neu cario gwrthrychau, sgorio pwyntiau ac ati.

Iechyd, ffitrwydd a diogelwch

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- adnabod yr effeithiau a gaiff ymarfer corff ar eu cyrff wrth iddynt symud
- disgrifio'r hyn sy'n digwydd i'w hanadl a sut y maent yn ymddangos ac yn teimlo ar ôl gwneud ymarfer corff
- dechrau deall bod ymarfer corff rheolaidd yn gwella iechyd a ffitrwydd, a'i fod yn helpu rhannau'r corff i weithio'n dda
- defnyddio cyfarpar mawr ac offer bach
- dod yn ymwybodol o beryglon a materion yn ymwneud â diogelwch yn eu hamgylchedd
- dechrau deall pwysigrwydd codi, cario, gosod a defnyddio offer yn ddiogel.

Datblygiad Creadigol

Dylai plant ddatblygu eu dychymyg a'u creadigrwydd yn barhaus ar draws y cwricwlwm. Dylai eu chwilfrydedd a'u tuedd naturiol i ddysgu gael eu symbylu gan brofiadau synhwyraidd bob dydd, a hynny dan do ac yn yr awyr agored. Dylai plant gymryd rhan mewn gweithgareddau creadigol, dychmygus a mynegiannol ym maes celf, crefft, dylunio, cerddoriaeth, dawns a symud. Dylai plant archwilio ystod eang o symbyliadau, datblygu eu gallu i gyfleu a mynegi eu syniadau creadigol, a myfyrio ynghylch eu gwaith.

Datblygiad Creadigol

Sgiliau

Celf, crefft a dylunio

Dylai sgiliau plant ym maes celf, crefft a dylunio gael eu meithrin a'u hybu wrth iddynt ddefnyddio eu synhwyrau, eu dychymyg a'u profiad. Dylai gweithgareddau celf, crefft a dylunio creadigol a gynigir yn y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i fynegi eu hunain yn rhydd a gwneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- archwilio amrywiaeth o dechnegau a deunyddiau ac arbrofi â hwy
- gwneud dewisiadau wrth ddewis deunyddiau ac adnoddau
- cymysgu, siapio, trefnu a chyfuno deunyddiau er mwyn creu eu delweddau a'u gwrthrychau eu hunain sy'n cyfleu ac yn mynegi eu syniadau, eu teimladau a'u hatgofion mewn modd creadigol
- datblygu a defnyddio eu dealltwriaeth o liwiau, llinellau, tôn, gwead, patrwm, siâp a ffurf
- datblygu eu dealltwriaeth o gynllunio, dylunio, modelu, addasu a myfyrio
- defnyddio amrywiaeth o ddeunyddiau ac offer i arbrofi a datrys problemau
- dylunio a gwneud cynnyrch a mecanweithiau syml
- myfyrio ynghylch eu gwaith eu hunain a gwaith pobl eraill.

Cerddoriaeth

Dylai sgiliau cerddorol plant gael eu meithrin a'u hybu wrth iddynt ddefnyddio eu synhwyrau, eu dychymyg a'u profiad. Dylai gweithgareddau cerdd creadigol a gynigir yn y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i wneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- archwilio ystod o ffynonellau sain ac arbrofi â gwahanol ffyrdd o gynhyrchu a threfnu seiniau
- creu eu syniadau cerddorol eu hunain a chyfrannu i gyfansoddiadau syml
- canu ystod o ganeuon gydag eraill
- chwarae patrymau rhythmig a melodig syml ar amrywiaeth o offerynnau
- adnabod a disgrifio seiniau, a gwrando ar gerddoriaeth ac ymateb iddi
- myfyrio ynghylch eu cerddoriaeth eu hunain a cherddoriaeth pobl eraill
- datblygu rheolaeth gynyddol ar yr elfennau cerddorol wrth greu cerddoriaeth
- gwahaniaethu'n fras rhwng yr elfennau cerddorol wrth wrando ar gerddoriaeth.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i blant:

- archwilio'r amgylcheddau dysgu a geir dan do ac yn yr awyr agored, ymchwilio iddynt a'u defnyddio
- cymryd rhan mewn gwahanol fathau o weithgareddau chwarae ac ystod o weithgareddau a gaiff eu cynllunio, gan gynnwys y rheiny a gychwynnir gan y plant
- cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n caniatáu iddynt weithio fel unigolion ac mewn grwpiau
- defnyddio ystod eang o adnoddau a symbyliadau
- profi traddodiadau a dathliadau o wahanol ddiwylliannau
- cael profiad o gelf, crefft, gwaith dylunio, cerddoriaeth a dawnsiau o Gymru a diwylliannau eraill.

Symud creadigol

Dylai sgiliau plant ym maes symud creadigol gael eu meithrin a'u hybu wrth iddynt ddefnyddio eu synhwyrau, eu dychymyg a'u profiad. Dylai gweithgareddau symud creadigol a gynigir yn y Cyfnod Sylfaen alluogi plant i wneud cynnydd o safbwynt eu gallu i:

- archwilio a mynegi ystod o hwyliau a theimladau trwy gyfrwng amrywiaeth o symudiadau
- datblygu eu hymatebion i wahanol symbyliadau megis cerddoriaeth, lluniau, geiriau a syniadau
- datblygu eu rheolaeth trwy gysylltu symudiadau er mwyn creu cyfres o wahanol lwybrau a siapiau â'u cyrff
- gweithio ar eu pen eu hunain a gydag eraill i esgus, ymateb yn fyrfyfyr a meddwl yn ddychmygus
- gweithio ar eu pen eu hunain, gyda phartner neu mewn grŵp bach i ddatblygu eu syniadau eu hunain a syniadau pobl eraill a'u helpu i fyfyrio ynghylch y syniadau hynny
- perfformio symudiadau neu batrymau, gan gynnwys rhai sy'n perthyn i ddawnsiau gwerin Cymreig a dawnsiau o ddiwylliannau eraill.

Deilliannau'r Cyfnod Sylfaen

Mae Deilliannau'r Cyfnod Sylfaen yn cynnwys y Graddfeydd a'r Disgrifiadau Asesu Sylfaenol presennol yn ogystal â disgrifiadau lefel y cwricwlwm cenedlaethol. Maent wedi'u datblygu i fod o gymorth i'r asesiadau athrawon statudol a wneir ar ddiwedd y cyfnod. Ceir chwe deilliant ar gyfer pob Maes Dysgu ac, er gwybodaeth, mae'r deilliannau canlynol yn croesgyfeirio'n fras at ddisgrifiadau lefel presennol y cwricwlwm cenedlaethol:

- Deilliant 4 Cyfnod Sylfaen yn cysylltu â Lefel 1 Cwricwlwm Cenedlaethol
- Deilliant 5 Cyfnod Sylfaen yn cysylltu â Lefel 2 Cwricwlwm Cenedlaethol
- Deilliant 6 Cyfnod Sylfaen yn cysylltu â Lefel 3 Cwricwlwm Cenedlaethol.

Mae'r asesiadau athrawon yn ymdrin â holl ystod a chwmpas continwwm dysgu'r Cyfnod Sylfaen. Dylai'r asesiad hwnnw roi ystyriaeth i dystiolaeth o gyrhaeddiad mewn ystod o gyd-destunau, gan gynnwys tystiolaeth a ddaeth i law wrth drafod ac arsylwi trwy gydol y Cyfnod Sylfaen.

Ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen, mae'n rhaid i athrawon asesu'r deilliannau y mae pob plentyn wedi'u cyflawni yn y meysydd isod ac adrodd arnynt mewn asesiadau athrawon:

- Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol
- Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu yn y Gymraeg neu'r Saesneg
- Datblygiad Mathemategol.

Mae Deilliannau'r Cyfnod Sylfaen yn disgrifio'r mathau a'r ystod o gyraeddiadau sy'n nodweddiadol o blant yn y Cyfnod Sylfaen. Wrth benderfynu ar ddeilliant plentyn ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen, dylai athrawon farnu pa ddisgrifiad sy'n cyd-fynd orau â pherfformiad y plentyn. Dylid ystyried pob disgrifiad ar y cyd â'r disgrifiadau ar gyfer deilliannau cyfagos.

Y nod yw dod i farn cytbwys:

- sydd wedi'i seilio ar wybodaeth ynghylch sut y mae'r plentyn yn perfformio ar draws ystod o gyd-destunau
- sy'n rhoi ystyriaeth i'r gwahanol gryfderau a gwendidau sy'n perthyn i berfformiad y plentyn hwnnw
- a gaiff ei wirio yn erbyn deilliannau cyfagos er mwyn sicrhau mai'r deilliant a ddyfernir sy'n gweddu orau i berfformiad y plentyn.

Deilliannau ar gyfer Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Deilliant 1 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant yn ddibynnol ar oedolion cyfarwydd o safbwynt emosiynol. Byddant wedi dechrau mynegi'n syml sut y maent yn teimlo a byddant yn ymateb i gyfarchion cymdeithasol. Efallai y bydd y plant yn strancio pan fyddant yn teimlo'n rhwystredig, ond byddant yn dysgu bod rhai mathau o ymddygiad yn annerbyniol. Byddant wedi dechrau chwarae rôl ar eu pen eu hunain neu'n gyfochrog â phlant eraill, a hynny'n aml wrth ymyl oedolyn cyfarwydd. Efallai y bydd angen cymorth ar y plant mewn perthynas â sgiliau hunangymorth (personol) pob dydd ond byddant yn awyddus i helpu fel rheol. Byddant yn dangos gwybodaeth o drefniadau arferol cyfarwydd sy'n ymwneud â gofal.

Deilliant 2 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant yn hoffi helpu oedolion a chyfoedion ond nid pan fo hynny'n gwrthdaro â'r hyn sydd o fudd iddynt hwy. Byddant yn dangos hoffter at blant eraill ac efallai y byddant yn chwarae gyda hwy. O gael cymorth gan oedolyn, bydd y plant yn barod i rannu teganau ac adnoddau, a byddant yn cymryd eu tro i wneud rhywbeth. Bydd y plant wedi dod yn ymwybodol o'u teimladau a'u hemosiynau eu hunain, a byddant yn dechrau uniaethu â theimladau ac emosiynau pobl eraill. Byddant yn ceisio bod yn annibynnol ond bydd arnynt angen cymorth weithiau. Byddant yn dechrau datblygu ymwybyddiaeth o ddiogelwch personol, yn enwedig peryglon.

Deilliant 3 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant wedi tyfu'n fwy annibynnol o safbwynt eu gwaith dysgu a byddant yn gallu ymdopi â newidiadau i drefniadau arferol. Byddant yn adnabod anghenion pobl eraill ac yn dangos sensitifrwydd cynyddol tuag at yr anghenion hynny. Byddant yn dechrau adnabod ymddygiad priodol ar gyfer gwahanol sefyllfaoedd ac ymateb i reswm. Byddant yn dechrau deall y dylid trin popeth byw â gofal, parch a phryder. Byddant yn dangos peth rheolaeth ar eu hemosiynau a byddant yn aml yn mabwysiadu safonau ymddygiad oedolion sy'n agos atynt. Byddant yn gallu diwallu'r rhan fwyaf o'u hanghenion personol yn annibynnol.

Deilliant 4 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant yn cymryd rhan yn annibynnol mewn gweithgareddau chwarae ar y cyd. Byddant yn dangos hunanreolaeth gynyddol a byddant yn gallu aros i'w hanghenion gael eu diwallu. Byddant yn gallu canolbwyntio ar dasg, a bydd ganddynt hoffterau a chas bethau pendant. Bydd y plant yn cefnogi, yn cysuro ac yn helpu plant eraill pan fyddant yn drist neu wedi cynhyrfu. Byddant yn tyfu'n fwyfwy ymwybodol o'r tebygrwydd a'r gwahaniaethau rhyngddynt hwy a'u cyfoedion, a byddant yn adnabod gwahaniaethau ac amrywiaeth ddiwylliannol. Bydd y plant yn mwynhau gofalu am yr amgylchedd, megis planhigion ac anifeiliaid anwes. Byddant yn ymwybodol o arferion bwyta'n iach, a gallant wahaniaethu rhwng bwydydd iach a bwydydd nad ydynt yn iach.

Deilliant 5 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant yn cymdeithasu, yn cydweithredu ac yn cyfathrebu'n briodol â'u cyfoedion ac oedolion cyfarwydd, a byddant yn gofyn am gymorth pan fo angen. Byddant yn adnabod eu teimladau a gallant eu mynegi'n briodol. Byddant yn parchu eraill ac yn gwerthfawrogi eu cyflawniadau. Bydd ganddynt ddealltwriaeth glir o'r hyn sy'n gywir ac yn anghywir, a byddant yn fwy ymwybodol o deimladau, safbwyntiau a chredoau pobl eraill. Byddant wedi deall y cysyniad o chwarae teg, a bydd ganddynt ddealltwriaeth o reolau a pham y mae'r rheolau hynny wedi'u llunio. Bydd gan y plant well dealltwriaeth o ganlyniadau eu gweithredoedd, a byddant yn cymryd cyfrifoldeb am y penderfyniadau y byddant yn eu gwneud. Ar y cyfan, byddant yn gallu rheoli eu hemosiynau ac ymdopi â siom. Byddant yn deall y bydd angen iddynt fwyta ac yfed yn briodol er mwyn cadw eu cyrff yn iach.

Deilliant 6 Cyfnod Sylfaen

Bydd y plant wedi dysgu eu bod yn gallu rheoli eu hemosiynau a'u bod yn gwneud hynny'n aml. Byddant wedi dechrau gwneud ffrindiau sy'n bwysig iawn iddynt, a bydd eilunod/arwyr yn chwarae rhan bwysig yn eu gweithgareddau chwarae a'u bywydau. Byddant yn deall bod gan bobl wahanol hoffterau, safbwyntiau a chredoau, a bydd ganddynt ddealltwriaeth o'r modd y dylent ymwneud ag eraill o safbwynt moesegol a moesol. Bydd y plant wedi symud ymlaen i allu gweld pethau o safbwynt plant eraill ac oedolion. Bydd y plant yn dangos medrusrwydd wrth adnabod problemau a chanfod ffyrdd o'u datrys. Byddant yn gallu dangos eu bod yn medru dyfalbarhau, canolbwyntio a chymell. Byddant yn dangos hunanreolaeth briodol. Bydd y plant yn deall sut y gallant wella eu gwaith dysgu a byddant yn gallu myfyrio.